

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA

2015. február 14.

I.

Időtartam: 90 perc

Nyomtatott nagybetűvel töltsd ki!

Név	
E-mail cím	
SG-s csoport teremszáma	
Pontszám	

STUDIUM GENERALE TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

Fontos tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adjon, egyértelmű jelöléseket alkalmazzon – javítás esetén is!

Válaszaiban **a lényeg** megfogalmazására törekedjen, **ne lépje túl a rendelkezésre álló helyet!**

Csak annyi válaszelemet írjon, amennyit a feladat kér! (Ha többet ír, a beírás sorrendjében értékeljük válaszait.)

Kérjük, **kék színű** tollat használjon!

A feladatok megoldásakor tartsa szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvassa el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesse figyelmesen a feladatlap utasításait!
- Tanulmányozza a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le!
- A személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők!

Eredményes munkát kívánunk!

1. A feladat a római köztársaság válságához kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján válaszoljon a kérdésekre!

„A három államférfi egyezsége értelmében Caesar [...] elnyerte a consuli tisztséget, és barátai számára kedvező intézkedéseket hozott, többek között földet osztott Pompeius veteránjainak. A szövetség révén Caesar Crassustól pénzt, Pompeius révén pedig tekintélyt szerzett magának, miközben utóbbi szövetségesével – leánya, Julia révén – rokoni kapcsolatba is került.”
/Tarján M. Tamás: Julius Caesar születése/

- a.) Hogyan nevezzük latin szóval a „három államférfi egyezségét”, és mikor kötötték meg ezt a szövetséget? (elemenként 0,5 pont)

.....

„[...] hatvanezer főnyi hadseregükkel hirtelen megtámadták Caesart, mikor katonái a tábor megerősítésével foglalatostkodtak, és nem számítottak rá, hogy csatát kell vívniuk. Az ellenség szétszórta Caesar lovasságát, bekerítette a hetedik és tizenkettedik légiót, és a centuriókat megölte. Ha Caesar nem ragad pajzsot, nem hatol előre a harcban álló gyalogság első soraiba, s nem veti rá magát az ellenségre [...] egyetlen római sem menekült volna meg.”
/Plutarkhosz/

- b.) Melyik nép ellen harcolt Caesar Plutarkhosz leírásában? (0,5 pont)

.....

- c.) Miért bomlott fel a három férfi szövetsége? (0,5 pont)

.....

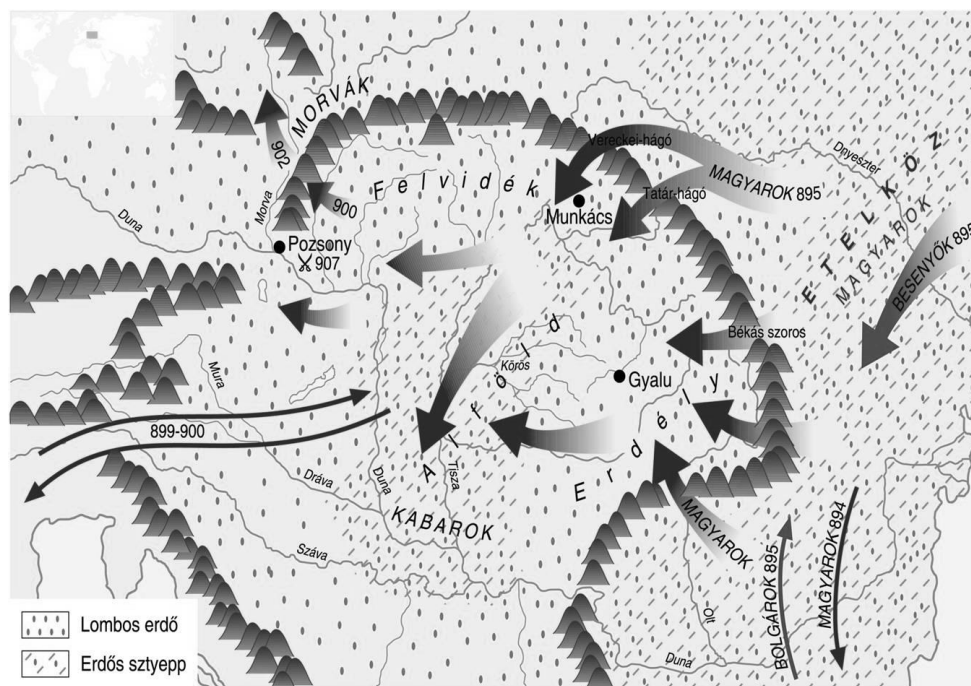
„Caesar eredményes csele villámgyors fordulatot hozott a küzdelem menetében, ugyanis lovassága pusztulását látva Pompeius Magnus elhagyta a harcmezőt. A hadvezér példáját rövid időn belül egész serege követte, így az ütközet eldőlt: Caesar legionáriusai elfoglalták az optimáták táborát, és a katonai génusz beszámolója szerint a zűrzavarban több mint húszezer foglyot ejtettek. [...] A [...] csata vesztese Egyiptomba menekült, ahol XIII. Ptolemaiosz fáraó (ur. Kr. e. 51-47) – Róma jóindulatának elnyerése érdekében – hamarosan meggyilkoltatta [...]”
/Tarján M. Tamás: Caesar legyőzi Pompeiust/

- d.) Hol és mikor zajlott a forrásban ismertetett ütközet? (elemenként 0,5 pont)

.....

3 pont	
--------	--

2. A következő feladat a honfoglalással kapcsolatos. A forrás és saját tudása alapján válaszoljon a kérdésekre!

A honfoglalás

- a.) Melyik népcsoport támadása miatt kellett a magyaroknak új szálláshelyet keresnie? (0,5 pont)

.....

- b.) Melyik hágó volt az Északkeleti-Kárpátok egyik legfontosabb átkelőhelye? Melyik népcsoport főerői törtek be a XIII. században onnan a Magyar Királyságba? (elemenként 0,5 pont)

.....

- c.) Milyen következményei voltak Kurszán és kíséretének 904-es lemészárlásának a törzsszövetség vezetésében? (0,5 pont)

.....

- d.) Kiket győztek le a magyarok 907-ben a pozsonyi csatában? (0,5 pont)

.....

- e.) László Gyula régészprofesszor a honfoglalás történetét (a 895-ös eseményeket nem vitatva) a magyarok egy korábbi (670 körüli) kárpát-medencei letelepedésének gondolatával egészítette ki. Hogyan nevezzük ezt az elméletét? (0,5 pont)

- f.) Melyik művész festett körképet a magyarok bejöveteléről a Kárpát-medencébe? Milyen esemény növelte a művészeti alkotás jelentőségét? (elemenként 0,5 pont)

4 pont	
--------	--

3. A következő feladat a frankok korai történetével foglalkozik. Egészítse ki a szöveget! (elemenként 0,5 pont)

A frankok a III. században tűntek fel a Maas folyó, valamint Köln környékén, innen vándoroltak Galliába, ahol megkezdődött a romanizálódásuk. A Nyugat-Római Birodalom bukása után a száli törzsszövetséghez tartozó Merovingok kezébe került a hatalom. 482 és 511 között uralkodott, akinek sikerült egyesíteni a frank törzseket. Emellett nagyon fontos érdeme volt az is, hogy felvette a(z) vallást. Halála után felosztotta az országot a fiai között, akik hiába tudták folytatni apjuk hódításait, a birodalmat nem sikerült egyben tartani. A királyi hatalom fokozatosan meggyengült, így a valódi hatalmat egyre inkább a-ek/ok, vagyis az udvarnagysok birtokolták. Az udvarnagysok a hatalmukat úgy próbálták megőrizni, hogy a vezető pozíciókba a saját embereiket helyezték. Az emberek hűségéért cserébe viszont ajándékokat – legtöbbször földet – kellett nekik adományozni, így jött létre a Pippinnek, Austrasia udvarnagjának sikerült végül egyesítenie a frank királyságokat. 732-ben Poitiers mellett megállította az arab előrenyomulást. Ő alapozta meg a Karolingok hatalmát, melyet fia, már II. István pápa megsegítésére használt fel. A longobárdok legyőzése után a megszerzett földeket a pápának adományozta, ezzel létrejött a Pápai Állam. Viszonzásképpen II. István királlyá koronázta őt, így sikerült megszereznie a Karolingoknak a frank trónt a Merovingoktól.

Nagy Károly, rendiség, Martell Károly, comes, Kopasz Károly, hűbériség, ariánus, majordomus, Kis Pippin, keresztény, Karlmann, Klodvig
--

3 pont	
--------	--

4. Az alábbi feladat Nagy Lajos uralkodásához kapcsolódik. A forrás és saját ismeretei alapján válaszoljon a kérdésekre!

„[...] kivéve egyedül ugyanazon kiváltságlevélből az előbb említett módon kirekesztett egyetlen cikkelyt, azt tudniillik, hogy „hogy az örökösök hátrahagyása nélkül elhaló nemeseknek jogukban áll birtokaikat [...] átadni vagy hagyományozni, eladni vagy

elidegeníteni” éppen ellenkezőleg: egyáltalán ne legyen joguk ezt megtenni, hanem birtokaik a jog szerint és törvényesen és tisztán és egyszerűen, minden ellenmondás nélkül legközelebbi atyafiaikra, nemzetségeikre háromoljanak [...]

11. Ugyanazon nemeseknek a kérésére ahhoz is hozzájárultunk, hogy mind az országunk határai között lakó valódi nemesek, mind pedig azok is, akik országunk határain belül fekvő tartományban élnek, egy és ugyanazon szabadságot élvezzék.”

/Lajos király 1351-es törvényeiből/

- a.) Hogyan nevezzük az első bekezdésben olvasható magyar birtokrendszerrel kapcsolatos törvényt? Mi a lényege? (elemenként 0,5 pont)

.....

.....

- b.) Meddig volt érvényben ez a törvény? (1 pont)

.....

- c.) Mit mond ki a forrás 11. pontja? Mi ennek a jelentősége? (elemenként 0,5 pont)

.....

.....

- d.) Milyen célt szolgáltak és melyik társadalmi rétegnek kedveztek az 1351-es törvények? (elemenként 0,5 pont)

.....

.....

4 pont	
--------	--

5. A feladat Hunyadi Mátyás reneszánszához kapcsolódik. A képek és saját tudása alapján válaszoljon a kérdésekre!

Reneszánsz építmény

Oroszlános díszkút

a.) Melyik itáliai várost tekintjük a reneszánsz szülőhelyének? (1 pont)

.....

b.) Melyik Duna-parti településen építtetett Mátyás a budai várhoz hasonlóan híres reneszánsz palotát? (1 pont)

.....

c.) Hogyan nevezzük Mátyás híres könyvtárából származó díszített kódexeket? (1 pont)

.....

d.) Említsen meg kettő híres reneszánsz művészt, aki Mátyás király udvarában alkotott! (elemenként 0,5 pont)

.....

4 pont	
--------	--

6. A következő feladat az angol polgári forradalomra vonatkozik. Saját ismeretei segítségével karikázza be a szövegbe illeszkedő helyes válaszopciókat!

(három helyes elemenként 1 pont)

„A király a(z) [skót / walesi / ír] háború miatt 1640 novemberében újra összehívta a [...] parlamentet, amely kimondta, hogy jóváhagyása nélkül nem lehet [háborúzni / felosztatni / anglikán szertartásokat végezni] [...] Az új adókat törvénytelennek minősítették, és intézkedtek a király legbefolyásosabb kegyencének elfogásáról és kivégzéséről. [...] amikor a király a(z) [anabaptista / puritán / hugenotta] vezetőket le akarta tartóztatni, a parlament a(z) [londoni tömeg / parasztság / arisztokraták] segítségével szembefordult vele, ezért Károly 1642 elején [Londonba / Észak-Angliába / Skóciába] menekült, ahol hadsereg toborzásába kezdett, kitört a polgárháború. 1642-ben a királyi seregek, az északnyugati nemességből verbuválódott [„kerekfejűek” / „gavallérok” / „vasbordájúak”] győzelmet arattak a parlament katonái fölött. 1643-ban a forradalom élére álló [Oliver Cromwell / John Pym / Orániai Vilmos] megszervezte a [„táboritáknak” / „gavalléroknak” / „vasbordájúaknak”] nevezett fanatikus [...] hadsereget és a mérsékelt [digger / presbiteriánus / leveller] vezetőktől fokozatosan átvette az irányítást.

Az újnemesség és a jómódú polgárság soraiból kikerülő independensek Marston Moornál (1644) és [Nasebynél / Droghedánál / Edgehillnél] (1645) már győzedelmeskedtek. [...] létrejött a mindössze 100 tagú [„rövid parlament” / „csonka parlament” / „szentek parlamentje”], amely I. Károlyt 1649-ben halálra ítélte és lefejeztette, majd [alkotmányos monarchiát / köztársaságot / törvényes diktatúrát] hozott létre.”

/Tankönyvi szöveg/

4 pont	
--------	--

7. A feladat a francia forradalommal kapcsolatos. Párosítsa a forrásokat a megadott személyekkel! (elemenként 1 pont)

A. „[...] halált szavazott az 1793. január 21-én kivégzett XVI. Lajos fejére, ezután viszont mérsékeltebb hangnemben kezdett politizálni. [...] sikertelenül próbált kegyelmet kieszközölni a párt tagjai számára, ezzel csak saját magát sodorta gyanúba a diktatúra vezetői előtt. Célja ekkor már a káosz felszámolása lehetett, a Gironda bukását látva felfogta, hogy a rohamosan változó politikai helyzetben, a fokozódó terror közepette az ő nyaka is guillotine alá kerülhet.”
/Tarján M. Tamás: [...] kivégzése Párizsban/

B. „A terror nem más, mint gyors, szigorú és hajthatatlan igazságtétel, ezért tehát voltaképpen az erény megnyilvánulása.”
/Tarján M. Tamás: [...] születése/

C. „1. Mi a harmadik rend? – MINDEN.

2. Mi volt idáig a politikai rendben? – SEMMI.

3. Mit kíván? – HOGY LEGYEN VALAMI.

A harmadik rend egy teljes nemzet.”

/Mi a harmadik rend?/

D. „A társaság június 20-án éjszaka hagyta el a Tuileriák palotáját, majd hintójával északkelet felé indult, hogy elérje a biztonságos Montmédy erődjét. Bár az első lépések sikeresnek bizonyultak, a kalandos terv végül mégis kudarcba fulladt, ugyanis az utazás során egy postamester, Jean-Baptiste Drouet – állítólag az arany écu-n, vagy az assignatákon szereplő arckép alapján – felismerte [...] -t, és értesítette a forradalmi karhatalmat.”

/Tarján M. Tamás: [...] és családja megszökik Párizsból/

E. „Jóllehet, a férfi lelki alkatától köztudottan távol állt a klerikusi szolgálat, az uralkodó 1788 novemberében neki juttatta a megüresedő autuni püspökséget. Ennek eredményeként [...] – az első rend képviselőjeként – részt vehetett az 1789. május 5-én megnyíló – utolsó – rendi országgyűlésen, ahol a forradalmi eszmék híveként tevékenykedett. [...] Miután [...] hírért vette [...] a jakobinus diktatúra bukásának, a Nemzeti Konventnél, majd az 1795-ben megalakuló Direktóriumnál is kérvényezte hazatérését, ezzel egy időben pedig híveit – például Madame de Staëlt – is mozgósította ügye előmozdítása érdekében. Az egykori püspök végül 1796 szeptemberében léphetett ismét francia földre, és a következő esztendőben a külügyminiszteri szék birtokosaként politizálhatott tovább.”

/Tarján M. Tamás: [...] halála/

Személy neve	Forrás betűjele
Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord	
XVI. Lajos	
Georges Jacques Danton	
Emmanuel Joseph Sieyès	
Maximilien de Robespierre	

5 pont

8. A következő feladat a Bocskai-féle szabadságharc rendi és vallási törekvéseivel kapcsolatos. Írja a mondatok elé a megfelelő betűket! (elemenként 0,5 pont)

- A.** mindkét mondatrész igaz és a két mondatrész között logikai kapcsolat van
B. mindkét mondatrész igaz, de a két mondatrész között nincs logikai kapcsolat
C. az első mondatrész igaz, a második hamis
D. az első mondatrész hamis, a második igaz
E. mindkettő hamis
- a.) A tizenöt éves háború során, Bocskai István tanácsára Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem is csatlakozott a törökellenes szövetséghez, és 1596 őszén a mezőkeresztesi csatában fényes győzelmet arattak a törökök felett.
- b.) A tizenöt éves háború második szakasza során a harcok váltakozó sikereket hoztak a két fél számára, emiatt a folyamatos harcok a magyar társadalom minden szintjén éreztették negatív hatásaikat.
- c.) A Habsburgok ellenreformációs intézkedéseket hoztak, ugyanis a tridenti zsinat kiemelten fontosnak tartotta a papok iskolázottságának biztosítását.
- d.) Az elhúzódó tizenöt éves háború miatt a Habsburgok pénzügyi gondokkal küszködtek, ezért vagyonuk megszerzése céljából, koholt vádak alapján felségárulási perekbe fogták a leggazdagabb magyar főurakat.
- e.) I. Ferdinánd megfosztotta a rendeket a vallási ügyek országgyűlési tárgyalásának lehetőségétől, melynek hatására Bocskai István hajdúkból és hospesekből csapatokat állított fel, majd felkelést robbantott ki.
- f.) Bocskai Istvánt a magyar rendek 1605-ben a szerencsi országgyűlésen magyar fejedelemmé választották, mert a török szultán által küldött koronát felségjelvényként fogadta el.
- g.) Bocskai 1606-ban katonai szolgálat fejében kollektív nemességet adott a hajdúknak, mert a hajdúk és a nemesség között folyamatosan nőtt a feszültség a szabadságharc során.
- h.) A Bocskai-féle szabadságharcot lezáró erdélyi béke megkötésére 1606-ban került sor, amikor már a kimerülés a magyar felkelőket és az udvart is megegyezésre sarkallta.
- i.) A pozsonyi békében ígéretet tettek a Habsburgok a szabad vallásgyakorlás kiterjesztésére a falvakban és a mezővárosokban, valamint az aláírt békében biztosították a magyar rendeket a nádori tisztség betöltéséről és a törvénytelen perek beszüntetéséről.
- j.) Az 1606-os zsitvatoroki békében a szultán a háború előtti állapotok visszaállítására törekedett (területek visszaszolgáltatása), mert békés viszonyt akart ápolni a Habsburgokkal a Szaszanida Birodalom elleni hadjárat megindítása előtt.

5 pont	
--------	--

- 9. A feladat a gyarmatbirodalmakkal kapcsolatos. A forrás és ismeretei alapján válaszoljon a kérdésekre!**

A XVIII. századi világ gyarmati felosztása

- a.)** Mely gyarmattartó birodalom uralma alá tartoztak a sötéttel jelölt területek? Nevezzen meg négyet a gyarmati függésben lévő területek közül! (1 pont)

.....

- b.)** A franciák, a spanyolok és a hollandok támogatásával egy fejlett gyarmat már a XVIII. század végén felszabadult. Mikor történt ez pontosan? Hogy hívják ezt az államot? (elemenként 0,5 pont)

.....

- c.)** Hogyan nevezik a "brit korona ékkövének" tekintett gyarmaton 1857-ben kitört, majd leverését követően véresen megtorolt felkelést? (0,5 pont)

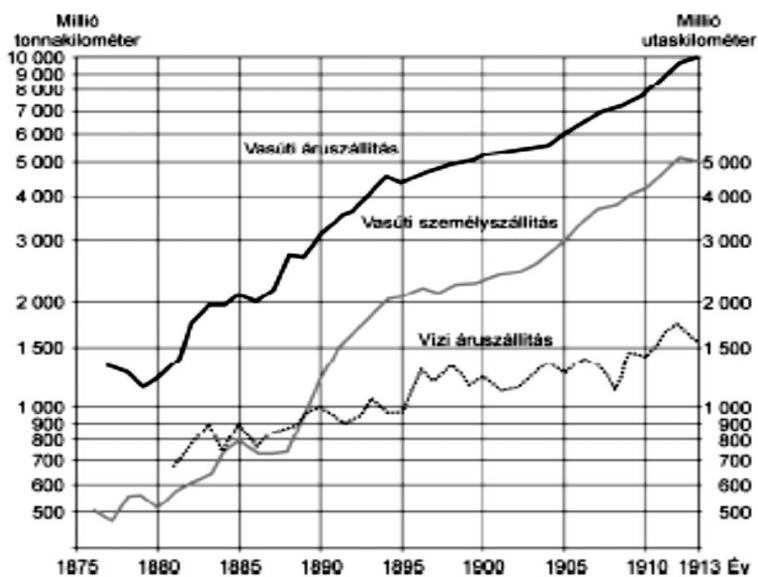
.....

- d.)** Afrikán belül hol kerültek összetűzésbe a britek egy későbbi szövetségesükkel 1898-ban? (0,5 pont)

.....

3 pont	
--------	--

10. A következő feladat a dualizmus korához kapcsolódik. A saját ismeretei és a források segítségével válaszoljon az alábbi kérdésekre!

A szállítási teljesítmények növekedése Magyarországon

Dualizmus-kori vasútrendszer adatai

A magyar vasúthálózat fejlődése		
Év	Vasút-vonalak hossza (km)	100 km ² -re jutó vasút-vonal (km)
1846	35	0,0
1850	222	0,1
1867	2 285	0,8
1873	6 253	1,9
1890	11 246	3,4
1900	17 108	5,2
1913	22 084	6,8

- a.) Körülbelül hányszorosára nőtt a vasúti áruszállítás mértéke az 1885-öt követő két évtizedben? Hozzávetőleg hányszorosára nőtt az utaskilométerek száma a Millennium éve és 1913 között? (elemenként 0,5 pont)

.....

- b.) Milyen okokra vezethető vissza vasútvonalak hosszának ugrásszerű növekedése? (1 pont)

.....

.....

- c.) Melyik dualizmus kori személlyel azonosítják a reformok sikerét? Milyen állandó jelzót kapott? (elemenként 0,5 pont)

.....

- d.) Melyik ipari ágazatok további fejlődéséhez járult hozzá a vasúthálózat növekedése? Említsen kettőt! (elemenként 0,5 pont)

.....

.....

4 pont

- 11. Az alábbi feladat az első világháború előtti szövetségi rendszerekkel kapcsolatos. Írja a pontozott vonalra a csatlakozó nemzet nevét, valamint kösse össze a szövetségeket azzal az állammal, amely ellen elsősorban irányult a szövetségekötés! (elemenként 0,5 pont)**

német +
1879 Kettős szövetség

Német Császárság

+
1882 Hármass szövetség

Osztrák-Magyar
Monarchia

1893 francia + szövetség

Oroszország

francia +
1904 Entente Cordiale

Egyesült Királyság

+
1907 Hármass Antant

Franciaország

5 pont

		maximális pontszám	elért pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok	1. A római köztársaság válsága	3	
	2. Honfoglalás	4	
	3. Frankok	3	
	4. Nagy Lajos	4	
	5. Hunyadi Mátyás	4	
	6. Angol polgári forradalom	4	
	7. Francia forradalom	5	
	8. Bocskai-szabadságharc	5	
	9. Gyarmatbirodalmak	3	
	10. Dualizmus	4	
	11. Szövetségi rendszerek	5	
	Összesen	44	
I. Elért pontszám egész számra kerekítve			

Javító tanár

Dátum: